

ΚΥΡΙΑΚΗ 21 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2021

ΤΑΞΗ : Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

ΣΤΑ ΙΧΝΗ ΤΩΝ FAKE NEWS

Την άνοιξη του 2016 μια ανάρτηση στο Facebook διαδόθηκε με ιλιγγιώδη ρυθμό. «Η κόρη μου Μαρί (6 ετών) αγνοείται από τις 27.03.2016. Οι ως τώρα έρευνες παρέμειναν άκαρπες», έγραφε πλάι στη φωτογραφία ενός κοριτσιού. Και πιο κάτω: «Αυτόπτες μάρτυρες μου είπαν ότι την είδαν τελευταία φορά με δύο προσφυγόπουλα». Το post έγραφε ότι οποιαδήποτε πληροφορία έπρεπε να σταλεί απευθείας στη «μητέρα, Bertha Hofmann», η οποία, απ' ό,τι φαινόταν, είχε κάνει και την ανάρτηση στο Facebook.

Πολύ σύντομα, όμως, αποδείχτηκε ότι η δήλωση εξαφάνισης ήταν fake news, μια συνειδητά αναρτημένη ψευδής δήλωση. Από πίσω της κρυβόταν μια παγίδα εγγραφής: Όποιος πατούσε τον σύνδεσμο μεταφερόταν αυτόματα σε σελίδες πορνογραφικού περιεχομένου και τυχερών παιχνιδιών. Πολλοί χρήστες του Facebook μοιράστηκαν την ανάρτηση χωρίς να την αμφισβητήσουν.

Τέτοιες ψευδείς ειδήσεις έχουν αυξηθεί αισθητά τα τελευταία χρόνια. Όλο και περισσότεροι άνθρωποι ενημερώνονται από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπου το περιεχόμενο μοιράζεται μεταξύ των χρηστών αστραπιαία. Κίνδυνο για τη δημοκρατία αποτελούν τα fake news, όταν επηρεάζουν τις απόψεις και τη συμπεριφορά των ψηφοφόρων.

Οι βιβλιοθήκες μπορούν να επιτελέσουν σημαντικό έργο ως προς την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση στον αγώνα κατά των ψευδών ειδήσεων: αφενός μέσω της διάθεσης έγκυρων πηγών, αφετέρου μέσω της προώθησης του γραμματισμού των μέσων στα παιδιά, τους έφηβους και τους ενήλικες.

Ένα εξαιρετικό παράδειγμα αποτελεί η Δημοτική Βιβλιοθήκη του Μονάχου. Από το 2012 προσφέρει μαθήματα «κοινωνικής κοινότητας» για μαθητές και μαθήτριες. Τα θέματα που εξετάζονται είναι η προστασία των προσωπικών δεδομένων και τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας – ενώ από το 2016 και μετά συμπεριλήφθηκαν σε αυτά και τα fake news. Επιπλέον, τον Ιούλιο του 2017 η Βιβλιοθήκη παρείχε σε σχολικές τάξεις τη δυνατότητα παρακολούθησης ενημερωτικών μαθημάτων για τις ομοσπονδιακές εκλογές. «Οι βιβλιοθήκες είναι χώροι ενημέρωσης και διαμόρφωσης δημοκρατικών αντιλήψεων» λέει η Astrid Meckl, που μαζί με τη συνάδελφό της, Raphaela Müller, διοργανώνει τις εκδηλώσεις.

Οι έφηβοι λαμβάνουν τα θεωρητικά εφόδια και σχηματίζουν ομάδες εργασίας για να φωτίσουν το κατά πόσο η ανάρτηση είναι αληθινή ή όχι. Συνδέονται στο Facebook και ελέγχουν αν το άτομο «Bertha Hofmann» υπάρχει στ' αλήθεια. Συχνά, τέτοιου είδους αναρτήσεις φέρουν τυπικά χαρακτηριστικά που δείχνουν ότι πρόκειται για ψευδείς ειδήσεις – π.χ. η απουσία αναφοράς της πηγής, τα ορθογραφικά λάθη, σύνδεσμοι που οδηγούν σε αναξιόπιστες ιστοσελίδες ή ονόματα που έχουν πολύ μικρές διαφορές με εκείνα σοβαρών πηγών.

Οι έφηβοι σαφώς ελέγχουν το περιεχόμενο του Διαδικτύου και μόνοι τους σημειώνει η Meckl. Βεβαίως, κυρίως όταν πρόκειται για μη πολιτικό περιεχόμενο, για παράδειγμα για χιουμοριστικά βίντεο στο Youtube ή προειδοποιήσεις για ιούς στο Whatsapp. Αντίθετα, στα πολιτικά θέματα υπάρχει «υψηλός βαθμός ευπιστίας». Γι' αυτό είναι ακόμη πιο σημαντικό να συζητήσει κανείς με τους εφήβους τις πιθανές αιτίες για τις προσπάθειες πολιτικής χειραγώγησης. Επίσης, να τους ενημερώσει, π.χ., για τα social bots: προγράμματα που στέλνουν αυτοματοποιημένα, μέσω των social media, ειδήσεις και επηρεάζουν έτσι την πολιτική άποψη των χρηστών.

Οι έφηβοι καλούνται να κάνουν οι ίδιοι έρευνα στη βιβλιοθήκη και να διαπιστώσουν κάτω από ποιες συνθήκες τα βιβλία είναι πιο αξιόπιστα από τις ιντερνετικές πηγές. «Αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει κάτι πιο σημαντικό από το να εκπαιδύσουμε έφηβους και ενήλικες ώστε να μπορούν να αντιμετωπίζουν κριτικά τις διαδικτυακές πληροφορίες».

*Achim Fehrenbach, Νοέμβριος 2020, Μετάφραση: Πελαγία Τσινάρη.
Copyright: Κείμενο: Goethe-Institut, Achim Fehrenbach.*

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Στα ερωτήματα απαντά ο Γκιγιόμ Ζομπέν, πρόεδρος του Δ.Σ. της παλαιότερης σχολής δημοσιογραφίας της Γαλλίας, του *École Supérieure de Journalisme*, ο οποίος τονίζει ότι τα αυτόνομα ερευνητικά μέσα ενημέρωσης είναι ουσιώδη για την άσκηση της δημοκρατίας.

● **Στις ημέρες μας είναι πολύ δύσκολο να κρίνουμε ποιες είναι οι πραγματικές ειδήσεις, καθώς δεχόμαστε καθημερινά έναν πραγματικό βομβαρδισμό από μια τεράστια «ποσότητα» ειδήσεων. Πώς μπορούμε να επιλέξουμε τις αξιόπιστες πηγές;**

Πρέπει να επιλέγουμε την ενημέρωσή μας από κάποιο αναγνωρισμένο μέσο ενημέρωσης και ο καλύτερος τρόπος για να αρχίσουμε είναι να ξεκινήσουμε από μια παραδοσιακή ιστοσελίδα και στη συνέχεια να αναζητήσουμε τις λεπτομέρειες στο Διαδίκτυο. Σίγουρα, πάντως, δεν πρέπει να αναζητήσουμε την αλήθεια στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, καθώς δεν μπορούμε να έχουμε εμπιστοσύνη σε ένα μέσο, αν πρώτα αυτό δεν μας έχει δείξει ότι την αξίζει.

● **Φτάσαμε μήπως στο τέλος του γραπτού Τύπου; Ή το χαρτί δεν έχει ακόμη πεθάνει; Σας το ρωτώ αυτό επειδή στις μέρες μας οι άνθρωποι προτιμούν τα μικρά κείμενα, των 140 λέξεων στο Twitter, αντί να διαβάσουν μια ανάλυση 1.000 λέξεων σε μια εφημερίδα.**

Είναι μια υπόθεση 40 δολαρίων, δηλαδή το κόστος ενός τόνου χαρτιού. Εκτιμώ πως είναι πιθανό στο μέλλον τα «έξυπνα» τηλέφωνα να «σκοτώσουν» το χαρτί περισσότερο από το Διαδίκτυο, ωστόσο θα παραμείνουν δύο «πελάτες» για το χαρτί. Ο ένας βρίσκεται στο φτωχότερο τμήμα της κοινωνίας και ο άλλος στην ελίτ της – και οι δύο πάντως για διαφορετικούς λόγους. Ο πρώτος γιατί δεν είναι εξοικειωμένος με την τεχνολογία και ο δεύτερος γιατί θέλει να γνωρίζει περισσότερα.

● **«Ψευδείς ειδήσεις», μια πραγματική επιδημία! Πώς μπορούμε να τις διακρίνουμε;**

Ο αναγνώστης ο οποίος ενημερώνεται μόνος του, χωρίς να διαβάσει πρώτα τα επαγγελματικά και αναγνωρισμένα μέσα ενημέρωσης, διατρέχει τον μόνιμο κίνδυνο να παραπλανηθεί. Για μένα, το πρόβλημα δεν είναι οι ψευδείς ειδήσεις, αλλά οι... μισές ειδήσεις, των οποίων δεν γνωρίζουμε το άλλο μισό.

Πηγή: Η εφημερίδα των Συντακτών, Δημήτρης Φαναριώτης, 7/3/2018

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Η αλήθεια

Αλήθεια, δίψα
των σοφών παντοτινή,
για σένα
τα πλήθη δεν ταραζονται
και ζούνε ξεγνοιασμένα
και λίγοι βγάζουν μια φωνή λαχτάρας:
— Φανερώσου,
ανέβ' από τα Τάρταρα,
κατέβ' από τ' αστέρια,
Αλήθεια, ιδές!
γονατιστοί σου
απλώνουμε τα χέρια
δεν έχουμ' άλλο πιο
βαθύ καημόν απ' τον καημό σου.
Και πάντα ελπίζουμε σ'
εσέ πως θα μας
βγάλει ο δρόμος·
καμιά φορά μάς έρχεται
πως είσ' εμπρός
μας. Όμως
όλα τα μάτια κι αν
θωρούν, όλα δεν
βλέπουν ίσια·
και τόσον είσαι
αχνόπλαστη, τέτοια
σε κρύβει σκέπη,
που λες, θαμπώνεται
κανείς και βλέπει
και δε βλέπει
στο πρόσωπό σου τ'
άγγιχτο την ομορφιά
περίσσια.

Κωστής Παλαμάς (Τα μάτια της ψυχής μου, 1892)

ΘΕΜΑ Α

Διατυπώστε συνοπτικά (60-70 λέξεις) πώς μπορούν, σύμφωνα με το κείμενο 1, να βοηθήσουν οι βιβλιοθήκες και συγκεκριμένα η δημοτική βιβλιοθήκη του Μονάχου στον αγώνα κατά των ψευδών ειδήσεων.

15 μονάδες

ΘΕΜΑ Β

B1. Στο κείμενο 2, ποια είναι η βασική ιδέα της απάντησης του Γκιγιόμ Ζομπέν στη δεύτερη ερώτηση του δημοσιογράφου; Πώς κρίνετε τη γνώμη αυτή; Τεκμηριώστε την απάντησή σας. (100-120 λέξεις)

15 μονάδες

B2. α) Εντοπίστε στο κείμενο 1 τρεις κειμενικούς δείκτες που εξασφαλίζουν τον ενημερωτικό χαρακτήρα του άρθρου. (6 μονάδες)

β) Στο κείμενο 2, στην 2^η απάντηση του Γκιγιόμ Ζομπέν και συγκεκριμένα στο απόσπασμα "Είναι μια υπόθεση.....για το χαρτί", αφού ξαναγράψετε το απόσπασμα αποδίδοντας τις λέξεις που βρίσκονται σε εισαγωγικά κυριολεκτικά (μονάδες 3) να εντοπίσετε, την αλλαγή στο ύφος της απάντησης (6 μονάδες). (9 μονάδες).

15 μονάδες

B3. Ποιος είναι ο ρόλος της παράθεσης του παραδείγματος στις δύο πρώτες παραγράφους του κειμένου 1, ως προς την οργάνωση του κειμένου (5 μονάδες) και ως προς την ανταπόκριση του αναγνώστη; (5 μονάδες)

10 μονάδες

ΘΕΜΑ Γ

Στο κείμενο 3 σχολιάστε το θέμα που κρίνετε ως το πιο σημαντικό, εστιάζοντας στην εναλλαγή των ρηματικών προσώπων. Ποια είναι η δική σας θέση πάνω σε αυτό; (200 λέξεις).

15 μονάδες

ΘΕΜΑ Δ

Στο κείμενο 1 διατυπώνεται η άποψη ότι οι βιβλιοθήκες μπορούν να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα της παραπληροφόρησης, των fake news ακόμη και της πολιτικής χειραγώγησης. Ο Γκιγιόμ Ζομπέν στο κείμενο 2 επισημαίνει την ατομική ευθύνη στην αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης. Ποια λοιπόν μπορεί να είναι η συμβολή των βιβλιοθηκών, αλλά και η ατομική ευθύνη ως προς τη θωράκιση του ανθρώπου απέναντι στην παραπληροφόρηση, όπως πηγάζει από τα κείμενα, αλλά και σύμφωνα με τη δική σας κρίση; Το κείμενό σας θα αναρτηθεί στο επίσημο ιστολόγιο του σχολείου σας και πρέπει να κυμαίνεται στις 350 με 400 λέξεις.

30 μονάδες

Ευχόμαστε επιτυχία!!!